

Redaktionelt forord

Den offentlige løndannelse. Mellem økonomi og politik

På universiteternes videreuddannelser for mellemledere i den offentlige sektor har det ofte været fast pensum at forstå, at frontlinjemedarbejdere typisk er motiveret af at gøre noget godt for samfundet og medborgerne – Public Service Motivation. Man er endog gået skridtet videre og har fastslået, at de centrale lønforhandlinger og løntilskud kunne have direkte negative konsekvenser for de offentlige ansattes motivation.

Med den viden, vi i dag har om lønforholdene i den offentlige sektor, virker dette fokus på Public Service Motivation noget skævt. Langt størstedelen af arbejdsmarkedskonflikterne i det seneste årti har handlet om løn. Et af de allerstørste problemer på det offentlige arbejdsmarked synes at være, at lønnen for visse helt centrale personalegrupper ikke har et niveau, der kan sikre tiltrækning og fastholdelse af kvalificeret personale. Det gælder eksempelvis sygeplejersker, sosu-assistenter og fængselsbetjente men også ansatte i forsvaret. Der er i dag så mange ubesatte stillinger i disse sektorer, at visse funktioner ikke kan varetages i rette omfang til rette kvalitet.

I dette temanummer af *Økonomi & Politik*, der er redigeret af *Laust Høgedahl* og *Jørgen Stamhus*, rettes der et undersøgende fokus mod opbruddet i den offentlige løndannelse. De grundlæggende spørgsmål, som også behandles i den nyligt offentliggjorte slutrapport fra Lønstrukturkomiteen, er: Hvilke faktorer er afgørende for lønudviklingen i den offentlige sektor, hvor er skævhederne, og hvad kan der gøres ved dem?

De fire temaartikler konkluderer, at det for det første betyder noget, at forhandlingsparterne historisk er blevet enige om, at lønstigningerne i det offentlige ikke under nogen omstændigheder må overstige lønstigningerne i den private sektor. Det er et princip, der angiveligt understøtter erhvervslivets internationale konkurrenceevne. Det private må ikke komme i den situation, at deres bedste medarbejdere tiltrækkes af højere lønninger i det offentlige. Det fremgår ikke, hvorvidt der nu også er empirisk belæg for at koble erhvervslivets internationale konkurrenceevne med lønudviklingen i den offentlige sektor, men det fremgår, at det er et princip, der også er styrende for lønstrukturen i de øvrige nordiske lande.

For det andet fremhæver temanummeret, at det betyder noget, at de offentlige lønmodtagere i praksis er blevet enige om, at alle offentlige ansattes løn skal stige med nogenlunde den samme procentsats. Helt uden hensyntagen til de

**MARTIN
MARCUSSEN**
Ansvarshavende
redaktør for
Økonomi & Politik

forskellige sektors serviceproduktion og samfundsudviklingen i al almindelighed, holder de offentlige ansattes fagforeninger hinanden i skak. Ingen sektor kan stikke af lønmæssigt. Dette princip anses angiveligt som et udtryk for retfærdighed og skulle give forhandlingssystemet en form for legitimitet.

Men nu er der opbrud i den offentlige løndannelse. Begge de grundlæggende principper i det eksisterende forhandlingssystem har bidraget til, at der i nogle centrale sektorer i det offentlige er opstået endog meget betydelige rekrutterings- og fastholdelsesproblematikker.

Lønstrukturkomitéen har derfor antydnet – den må ikke fremlægge anbefalinger – at det kunne være en idé at åbne op for mere decentrale lønforhandlinger i netop disse sektorer. Det virker fornuftigt nok. Men det åbner samtidigt op for, at de to styrende principper – bekymringen for erhvervslivets internationale konkurrenceevne og ligheden/retfærdigheden/solidariteten blandt de offentlige lønmodtagere – må efterses og justeres. Der skal, med andre ord, etableres et lønsystem, der sikrer, at der er ansøgere til de opslåede stillinger, og at det offentliges opgaver bliver udført.

Regeringen kan ikke vente på at forhandlingsparterne selv finder en løsning. Den har foreløbigt sendt nogle lønmidler i retning af de berørte sektorer i håb om, at fagforeningerne – selvfølgelig frivilligt – skal indse, at der er et opbrud på vej.

Uden for tema diskuterer *Jakob Laage-Thomsen* og *Søren Lund Frandsen* begrebet ”faglighed”. Før 1980’erne brugte vi nærmest aldrig dette begreb. I dag bruger alle det. Men om meget forskellige forhold. Det har spredt sig fra det uddannelsespolitiske område til at udgøre en fast bestanddel af alle politiske sagområder. Dermed er der opstået en diskursiv kamp om, hvilke værdier, kompetencer og færdigheder der er værdifulde i fremtidens samfund. *Peter Kurrild-Klitgaard*, *Emily Duminski* og *Søren Nikolai Horndrup* undersøger i deres artikel, om sammensætningen af Folketinget svarer til vælgerpræferencerne. Vi ved fra britiske og amerikanske valg, at der kan være endog overordentlig stor forskel mellem vælgernes underliggende præferencer og fordelingen af mandater mellem partierne. I denne artikel vises, at de danske valg i 2007, 2011 og 2015 er kendetegnet ved lignende valgparadokser. Endelig viser *Martin Marcussen*, at danske byer – i modsætning til, hvad der jævnfør kommunalfuldmagten er den officielle sandhed – faktisk laver udenrigspolitik. Det sker eksempelvis, når Aalborg, Aarhus, Odense og København via deres bysamarbejder med Lviv, Kyiv og Mykolaiv bidrager til genopbygningen af Ukraine. Det konkluderes endvidere, at det er helt lovligt, at danske byer og kommuner på den måde laver udenrigspolitik.

Martin Marcussen

Ansvarshavende redaktør